

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור
היכל
תשיעי
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וירא

(חלק טו — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וירא, יבייח מר-חשון, ה'תשפ"ג (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וירא ג

משום שאכן הסכימו בלבם לברך –
ואם כן, תמוה:

בשלמא אלו שעליהם השפיע
אברהם לברך לה' מרצונם הטוב, הרי
מובן שעיי"ז פעל את הענין האמור,
„הקריא... לשמו של הקב"ה וכו'"; אבל
בנוגע לאלו שהכריחו לברך – מהי
התועלת באמירת פיהם (פעם אחת, אצל
אברהם) „ברוך אֵל עולם וכו'”? ואיך
יתכן לומר שבכך פרסם אברהם את
שמו של הקב"ה בעולם, בשעה שעדיין
נעדרה מהם ההכרה בכורא העולם!?

אילו היה מדובר כאן בבני ישראל
– הרי ידוע פסק־דין הרמב"ם⁷,
שאפילו ביהודי שכופין אותו לקיים
מצוה (או „להתרחק מן העבירות")
נחשבת עשייה זו „לרצונו", מאחר
שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה
הוא לעשות כל המצות ולהתרחק
מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון
שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה
אני כבר גרש לרצונו". כלומר, בעצם
ובפנימיות נפשו רוצה כל יהודי לקיים
את המצוות, וסירובו לקיימן הוא ענין
חיצוני בלבד, וממילא הכפיה פועלת
את ביטול ההתנגדות החיצונית שמצד
היצר, ואזי אמירתו „רוצה אני" היא
מצד (גילוי) רצונו של יהודי זה.

ברצונם על מנת שלא יפרעו שום דבר. וראה
לקמן בפנים.

(7) ספ"ב דהל' גירושין.

א. על הפסוק „ויקרא שם בשם ה'
אֵל עולם" איתא בגמרא², „אל תקרי
ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא
אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה
כל עובר ושכ"ו. כיצד לאחר שאכלו
ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי
אכלתם משל אלקי עולם אכלתם, הודו
ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם".

ועוד איתא על כך במדרש⁴, שאלו⁵
שלא רצו לברך לאחר אכילתם „למי
שאמר והיה העולם", תבע מהם אברהם
אבינו לשלם הון רב עבור מה שאכלו
ושתו (בהסבירו להם כי יוקר התשלום
מוצדק, משום שבמדבר אין בנמצא
מאכלים וכו'); ואזי, בשמעם שנדרשים
הם לשלם סכום כה גדול, נכנעו ואמרו
„ברוך אֵל עולם שאכלנו משלו".

ובפשטות נמצא, שאמירתם לאחר
מכן „ברוך אֵל עולם כו'" היתה בלית
ברירה (כדי שלא יצטרכו לשלם)⁶, ולא

(1) פרשתנו כא, לג.

(2) סוטה יוד, סע"א ואילך. הובא בפרש"י
פרשתנו שם. וראה ב"ר ספנ"ד.

(3) בב"ר פמ"ג, ז (עה"פ (לך יד, יט) קונה שמים
(וארץ) „הי' מקבל את העוברים ואת השבים כו'
והוא אומר להם אמרו ברוך אֵל עולם שאכלנו
משלו". בב"ר ספ"ט עה"פ (לך יב, ח) „ויקרא
בשם ה'" – „מלמד שהקריא שמו של הקב"ה בפי
כל ברי' ד"א כו'".

(4) בב"ר פמ"ט, ד. הובא בתוס' שאנץ סוטה
שם.

(5) מלשון שהובא בתוס' שאנץ שם „שלא רצו
לברך ברצונם עד כו'" משמע שכן הי' אצל כולם.

(6) בתוס' שאנץ שם: אז ברכו הקב"ה שלא

הדברים אמורים אלא באלו שפעל עליהם ללא שום לחץ וכו'¹².

ג. ויובן בהקדים מה שמצינו אופן נוסף בגילוי הרצון האמיתי הנפעל על-ידי „הכאה” ו„תשישת היצר” – שהרצון הפנימי אינו מתגלה רק באמירה „רוצה אני”, אשר בחיצוניות ובגלוי היא אמירה בדרך כפיה בלבד, אלא הוא (הרצון הפנימי) פועל בגלוי על רצונו החיצוני של האדם¹² –

וכמו שמצינו¹³ במעשה המרגלים, שבתחילה אמרו „כי חזק הוא ממנו אל תקרי ממנו כו”¹³ ויבכו העם גו’ ויאמרו גו’ נתנה ראש ונשובה מצרימה”, אך על-ידי „וידבר משה” – הכאה בדברים קשים – אזי „ויתאבלו העם מאד” ואמרו „הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה”.

– ועפ”ז יובן גם מאמר המשנה¹⁴ „בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף וכו”.

דלכאורה תמוה: הלא כוונת הבת-קול היא לפעול על ישראל שיתעוררו לעסוק בתורה, ואם כן, לכאורה היה תוכן הכרוז צריך לעסוק (בעיקר) ביוקר לימוד התורה ומעלותיו וכו’ – ולמה מודגש בו רק החסרון שבהעדר

משא”כ „כל עובר ושב” בנידון דידן?⁷

ב. והנה, ב„יפה תואר”⁸ כתב, ש„אף כי יכול להיות שהם מכזבים לו ובאונס דברו לו כאלה מכל מקום אברהם עשה זאת רק לצאת ידי חובתו נגד ה’ ואם המה רמוהו העון תלוי בהם ולא בו”.

וצריך ביאור: א) אם „רמוהו” ו„מכזבין לו” – מהי התועלת בכל העניין? ב) ועיקר – בכלל, קשה לומר שאברהם עשה זאת רק לצאת ידי חובתו, ובפועל יתכן שהיה זה באופן ש„המה רמוהו”⁹ – כי במקום אחר במדרש¹⁰ איתא, שבזכות הנהגה זו (ש„כל עובר ושב” אמר „ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו”) אמר הקב”ה „מעלה אני עליך כאילו אתה שותף עמי בברייתו של עולם”, וכן „אני לא היה שמי ניכר לבריות והכרת אותי בבריותי”; ומזה מובן, שע”ז פעל בהם הכרה בבורא עולם (ועל כן נחשב כשותף בברייתו של עולם)¹¹ – ולא מצינו שהובא חילוק בדבר, שאין

(7*) ראה קונטרס ההתפעלות (לאדהאמ”צ) מט, ב (מאמרי אדהאמ”צ קונטרסים ע’ קמה”ו). ובלקוטי ביאורים שם (להרה”ה מפאריטש) מח, א (מאמרי אדהאמ”צ שם).
(8) המקוצר (במדרש רבה דפוס ווילנא כו’). ובהשלם משמע באופן אחר – ראה הערה הבאה והערה 11.

(9) וביפה תואר השלם: ואע”פ שבאונס הי’ ואפשר יזכר בלשונו כו’ לא הוה קפידא דאברהם רק שלא יהי’ שלחנו מגואל ודי שיתברך ה’ מפי כל אוכליו. ואף כי על הרוב מכיון דקבלו עלייהו כחבריה’ יקבלו בלב שלם כו’.

(10) ב”ר פמ”ג שם.

(11) וכן משמע ביפה תואר (השלם) שם לפנ”ז: ואין להק’ שיראה כלעג שמאכילם לשיקבלו אמונתו כו’ כי אסור לו לחונן ריקים ופוחזים כו’.

(12) ובפרט ע”פ התוס’ שאנץ שם.

(12*) בהבא לקמן – להעיר מקונטרס ההתפעלות שם מז, ב ואילך (מאמרי אדהאמ”צ שם ע’ קמא ואילך).

(13) שלח יג, לא ואילך. תניא פכ”ט, עיי”ש

באורך.

(13*) סוטה לה, א. וש”נ.

(14) אבות פ”ז מ”ב.

והסרת החומריות היא על-ידי ההכרזה וה"נזיפה" – „אוי להם לבריות וכו' שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף וכו'”¹⁷.

ד. אמנם, אופן זה של שבירה שעל-ידי כרוז הבת-קול נועד לסוג היהודים המסוגלים לשמוע ולקלוט את הנקודה האמורה, ששפל מצבם ברוחניות נובע מכך שהם גורמים „לעלבונה של תורה”, היינו שמדובר ביהודים שגם במצבם עתה (כאשר החומריות והגסות מעלימות על אור הנשמה) מרגישים הם ונוגע ללבם ענין רוחני שמצד הנשמה. ונמצא, שה"נזיפה" ושבירת החומריות כאן (אינה ענין של שבירה בכל מהותה, אלא היא) באה כדי לעורר בהם את פנימיותם ולהביאה מן ההעלם אל הגילוי¹⁸.

אבל ישנו גם ציור נוסף וירוד אף יותר, של מי שנמצא בשפל כה גדול עד ששום ענין רוחני אינו נוגע ללבו ואינו מעורר אותו, כיון שמצד גסותו וחומריותו נמצאת פנימיות נשמתו בתכלית ההעלם¹⁹; וכלפי יהודי כזה, כיון שאינו מסוגל להכיר ולהרגיש (במצבו עתה) בשפל מצבו, צריכה לבוא „נזיפה” שכל ענינה הוא שבירה –

הלימוד, „אוי להם לבריות מעלבונה של תורה כו'”?

[ובפרט שבת-קול זו מכוונת (גם) לסוג בני ישראל הנקרא „בריות” („אוי להם לבריות כו'”) – וכפירוש רבינו הזקן¹⁵ בזה, דהיינו „הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראים בשם בריות בעלמא”, כלומר, שמעלתם היחידה היא שנבראו על-ידי הקב"ה – כדי שגם הם יהיו „עוסקים בתורה”; ולכאורה, איך יתכן שלצורך ההשפעה על יהודים כאלו יהיה די בכרוז „אוי להם לבריות מעלבונה כו'” (ללא הסברת היוקר והמעלה בלימוד התורה)?].

והביאור בזה: מאחר שלכל איש ישראל יש נפש אלקית (שרצונה לקיים כל המצוות), ויתירה מזו, בפנימיותו נמצאים „אוצרות יקרים” (שהם אמונת ה' ואהבת ה' – שורש כל רמ"ח מצוות עשה)¹⁶, הרי אין הוא זקוק להסברים אודות גודל העילוי של התורה; אין צורך אלא לעורר את פנימיותו שתבוא לידי גילוי, ואזי מנילא יעסוק בתורה.

ועל כן, אילו לא היה יהודי זה בדרגת „בריות”, אפשר היה לגלות את ה„אוצרות היקרים” שבו על-ידי „גילוי אור” (כלומר, על-ידי הדגשת היוקר של התורה וכיוצא בזה); אבל מאחר שהוא בדרגת „בריות” – היינו שמפאת החומריות והגסות שבו מצד הכחות הגלויים, אין אור נשמתו יכול להאיר – יש צורך להסיר ולשבור את חומריותו המכסה על אור הנשמה.

(15) תניא פרק לב.

(16) ראה תורת הבעש"ט – הוספות לכש"ט

סי' מד (ובהערה שם), וש"נ.

(17) להעיר מאוה"ת וארא ס"ע קכב ואילך.

(18) כמובן ג"כ מזה שהבת קול פועלת עליו, כידוע (ראה כש"ט בהוספות סע"ט ובהנסמן שם. וראה שם ח"א סקמ"ו. ח"ב סרנ"ה. ועד"ז בחרדים בחתימת הספר) שפעולת הבת קול היא באופן שהנשמה למעלה שומעת אותה ומזה נמשכת התעוררות בהנשמה למטה. ונמצא שהמדובר במי ששרש נשמתו נרגש בנשמתו כמו"ש מלובשת בגוף.

(19) כמש"נ (משלי כד, כ) נר רשעים ידעך. וראה תניא ספי"א.

להרעים עליו „אתה רע ורשע ומשוקץ כו”²⁰, כי עי”ז נפעלת בו שבירה בכל מהותו, ואזי הוא נעשה „כלי” לקדושה. ה. ומצינו דוגמא לאופן השני בסיפור הגמרא²¹:

„מעשה שבא ר’ אלעזר בר”ש כו’ נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר כו’ אמר לו ריקה כמה מכוער אותו האיש כו’ אמר לו כו’ לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית כו”.

והביאור בזה: בלשון „ריקה כמה מכוער אותו האיש” התכוון ר’ אלעזר (בעיקר) ל”ריקנות וכיעור” לאמיתתם – במובן הרוחני, היינו שהרגיש בכך שאדם זה ירוד ביותר בציורו הרוחני, ולא מצא בו איזו שהיא מעלה אמיתית, רוחניות וכו”²².

מכאן יתר על כן: גם ה”מעלה” היחידה באלו שנקראו „בריות בעלמא” (כנ”ל) לא היתה ניכרת ומורגש באדם זה. ועל כן ראה ר’ אלעזר שבמצבו הרוחני כמות שהוא אי אפשר להחזיר לאדם זה שלום, ואי אפשר לפעול עליו מאומה, מלבד על-ידי ביטוש וביטול – „ריקה כמה מכוער וכו” – שישבור את חומריותו וגסותו²³.

וזהו שתיכף לאחר הביטוש והשבירה אמר הלה: „לך ואמור לאומן שעשאני”, היינו שהתעוררה בו הידיעה וההכרה בקיומו של „אומן שעשאני”, והוא נעשה „מציאות” בעלת דעת והכרה, המרגישה בקיום „אומן שעשאני” – כלומר שהכיר (על-כל-

20) לשון התניא פכ”ט (לו, א) – אלא ששם מסיים „עד מתי תסתיר וכו”, שמה משמע* שהמדובר שם בזה שנוגע לו הריחוק מה; משא”כ באופן המדובר בפנים שה”ירעים עליו” הוא רק זה שהוא „רע ורשע ומשוקץ וכו”. ועד”ז הוא גם בהפעולה שנעשה ע”י ההכנעה ושבירת הלב גבי המרגלים (תניא שם) שההכנעה היתה (לא מצד זה שהם מרוחקים מאלקות, כי אם) מצד

במדבר הזה יפלו פגריכם גו”^{**}.

ועפ”ז יש לומר שכוונת אדה”ז בתניא שם בזה שמביא הדוגמא מהמרגלים היא [לא רק להביא דא”י על מ”ש לפני”ז, שמצינו דבר זה מפורש בתורה] כי אם] גם (לרמז) שהתועלת הבאה ע”י הביטוש היא לא רק כשהביטוש הוא מצד זה ש”הוא רחוק מה’ בתכלית הריחוק” (תניא שם לו, ריש ע”ב), שמה מוכח שהוא בדרגא כזו שנוגע לו הריחוק, אלא גם במי שבגילוי) אינו מאמין ביכולת ה’ – גם הוא, כשכנע (ע”י ביטוש גשמי וכיו”ב) מתגלית פנימיותו.

21) תענית כ, סע”א ואילך.

22) ראה עיון יעקב לע”י תענית שם. וראה גם לקו”ש ח”ט ע’ 262 ואילך (ובארוכה – לקו”ש ח”ט ע’ 80 ואילך) בביאור הגמ’ סוף תענית „מכוערות שבהם מה היו אומרות”.

23) וזהו שמסיים „ובלבד שלא יהא גייל לעשות כן”, ולא „ובלבד שלא יעשה עוד” (ראה חדא”ג שם) – כי בכלל ישנה הנהגה זו, אלא שאצ”ל בכל אדם, כי רוב בני”א אין צריכים דוקא נזיפה כזו כדי שיתעוררו כו’ (אף שבחיצונית נראה שהוא מכוער).

(*) וי”ל שלא כן הוא, שהרי ממשך שם שזה „ויניל לנפח”א”.

(**) אבל גם בזה י”ל שלא כן הוא, שהרי מקדים בתניא שם „שאמר להם איך קצפך ה’ עליהם”.

את ברכתך, והנך משיב לו שאין בידך לסייע לו, עד שהלה בוכה בדמעות שליש מרוב צער!

בשמעו זאת, חגר הרבי את אבנטו וביקש שהיהודי יבוא לחדרו שוב, ובהכנסו בירכו הרבי נ"ע, וברכה זו אכן התקיימה בפועל ממש.

ולכאורה צריך להבין: מדוע מלכתחילה סירב הרבי נ"ע לסייע ליהודי זה, ועוד בסירוב כה חריף, עד שהדבר שבר את לבו? (והרי אף לו יצוייר שאכן לא היה ביד הרבי נ"ע לסייע לו, היה הרבי יכול לעודד את רוחו בדברי חיזוק ובטחון – על-דרך מאמר חז"ל²⁵, „אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים“).

ז. וההסבר לדבר (בדרך אפשר) הוא על-דרך הנ"ל²⁶:

יהודי זה שביקש את ברכתו של הרבי היה באותה שעה, מפאת מעמדו ומצבו הרוחני, בלתי מוכשר לקבלת ברכה כה גדולה כפי שדרש מצבו – הוא לא היה „כלי“ לכך. וזהו הביאור בדברי הרבי אליו, שאין בידו לסייע לו. אולם בשמעו מהרבי את הדברים הללו, שפעלו אצלו שברון לב על מצבו המר עד ששפך את לבו לפני ה', הנה עי"ז גופא נעשה כמציאות חדשה, וממילא נעשה גם „כלי“ לברכתו של הקב"ה²⁷.

(25) ברכות יוד, סע"א.

(26) ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 227.

(27) וי"ל שעד"ז הוא ברא"ב בן דורדיא (ע"ז יז, א) שע"י ששמע ש„אין מקבלין אותו בתשובה“ וכן שאין מי שיבקש עליו רחמים, „געה בבכי כו“.

במעלה האמורה, היותו נברא שברא הקב"ה. ויתירה מזו: הלשון „אומן שעשאני“ (ולא „בריות“ סתם)²³ מורה גם על הרגשה בתכלית בריאתו, כשם שעשייתו של אומן היא לשם כוונה ותכלית²⁴.

ו. על-דרך-זה אפשר לבאר גם את סיפור החסידים אודות אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (שאירע בתחילת ימי נשיאותו):

יהודי נכנס אל הרבי נ"ע ל„יחידות“ וביקש את ברכתו של הרבי לענין נוגע ביותר, שעבורו נזקק להתעוררות רחמים רבים. אך הרבי נ"ע השיב לו, שאין ביכולתו לפעול מאומה בדבר ואין בידו לסייע לו.

מששמע היהודי תשובה שכזו, יצא מחדרו של הרבי ופרץ בבכי מר. בעודו מתהלך ובוכה פגש בו הרז"א (אחיו של הרבי נ"ע), ובמענה על שאלת הרז"א לסיבת בכייתו הגדולה, סיפר לו הלה את שאירע עמו ואת תשובתו של הרבי אליו.

נכנס הרז"א לחדרו של אחיו הרבי (וכאמור, הדבר היה בתחילת ימי נשיאותו), ואמר לו: וכי זו צורת ההנהגה הראויה?! אדם בא ומבקש

(23*) עפ"ז י"ל, דמה שרא"א „ידע בעצמו שחטא“ (לאחרי דברי האיש) וביקש מחילתו – הוא, כי מכיון שאמר תנו"י „לך ואמור לאונן שעשאני... כלי זה שעשית“, היינו שידע והכיר ותיכף לא רק זה שהוא „בריות“ (שנברא ע"י הקב"ה) כ"א גם זה שהוא כלי ויש לו „אומן שעשאני“ (כפנים), מוכח מזה, שגם לפני אמירת ר"א „ריקה כמה מכווער כו“ לא הי' ריק ומכווער כ"כ.

(24) ולהעיר מדה ויטע אשל תשא פ"א.

יש יכולת³¹ להכיר בכך ש"יש בעל הבית לבירה זו"; ולכן עסק אברהם בפרסום אלקות, בפה כל עובר ושבי, עי"ז שקירב להבנתם עיניי אלקות באמצעות ריבוי הסברים³².

אולם משראה שאצל חלקם אין כל ההסברים הללו נתפסים ומשפיעים, משום שחומריותם היא כה גדולה (יותר משל בן-נח סתם – ועל-דרך החילוק דחם ושם ויפת) –

הנה כדי לשבור תוספת זו של חומריות וגסות, הביאם אברהם לידי מצב של לחץ, "עקתא"³³, ועי"ז פעל ש(הסבריו הקודמים³⁴ יתיישבו בדעתם במדה מסוימת³⁵, וכתוצאה מכך) יכירו ויאמרו, "ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו".

(31) שהרי מחוייב באמונת ה' היפך דע"ז (ולכמה דיעות (ראה פת"ש י"ד סקמ"ז סק"ב) מוזהר גם על השתוף – ראה סהמ"צ להצ"צ נט, ב ויאילך. ד"ה מי כמוכה תרכ"ט – לאדמו"ר מהר"ש נ"ע).

(32) ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג. ד"ה ויטע אשל שם. וראה ד"ה כי חלק תרצ"ד (תשי"א) פ"ח. לך לך ה'ש"ת פ"ג. ובכ"מ.

(33) לשון המדרש פמ"ט שם, "מן דהוה חמי ההיא עקתא דהוה עקי לי' הוה אמר כו".

ע"פ הג"ל (בפנים) י"ל הכוונה (ברמז עכ"פ), שע"י דיבורו של אברהם, "דהוה עקי לי" ראה ה"עקתא" שבו נמצא, היינו גסות וחומריות (היינו דזה שלא רצה לברך קודם הוא מפני תוקף החומריות שלו), וזה הביא ד, "הוה אמר ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו".

(34) להעיר מיפה תואר השלם שם ד"ה ומ"מ בסופו, שגם זה שאמר להם שישלמו (אם לא יברכו), "הי' מכריחם בטענה" (שזה גופא היתה הסברה והוכחה שהם צריכים לברך), ע"ש.

(35) להעיר מד"ה ויטע אשל שם ספ"ב שהיו חילוקי דרגת ד, "הודו ושבתו וברכו".

ח. אופן כזה של ביטוש ו"נזיפה", שהמכוון בו הוא [לא לעורר ולגלות בזולת את אור הנשמה – שהרי במצבו עתה אין הוא כלי לאור הקדושה – אלא] "התעסקות" רק בעצם שבירת חומריותו וגסותו של האדם, יש לה מקום גם לגבי אינו-יהודי.

אולם יש חילוק בדבר: ליהודי, יהיה מעמדו ומצבו אשר יהיה, יש נשמה, נפש אלקית²⁸, ועל כן גם בשעת החטא הרי הוא, "רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות וכו'" – ולפיכך השבירה היא רק בחיצוניותה, שכן בפנימיותו הרי הוא טוב גם לפני השבירה; וממילא, תכליתה של שבירת החומריות היא לגרום לגילוי הפנימיות שנמצאת בו כבר.

משא"כ אינו-יהודי, שאין לו נפש אלקית, אין השבירה מסוגלת לפעול בו כי אם, "יכולת" להתעלות ולהגיע לדרגת ברוחניות שיש לו שייכות אליה²⁹.

ט. ועפ"ז מתבאר גם הטעם להנהגתו של אברהם אבינו, שהפעיל לחץ כזה על העוברים ושבים שאכלו אצלו, עד שאמרו, "ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו".

אף לבן-נח (ובפרט לאחר המבול³⁰)

(28) שגם בשעת החטא הייתה באמנה אתו ית" (תניא ספכ"ד).

(29) דרגת חסידי או"ה (ע"י קיום ז' מצות ב"ב – שכל ב"ב נצטוו עליהם – רמב"ם הל' מלכים ספ"ח) שיש להם חלק לעוה"ב (רמב"ם שם), והם נלקחים מנוגה כו' כידוע בשער חהמ"צ בסידור – ליקוטי ביאורים (להר"ה מפאריטש) מז, ב (מאמרי אדהאמ"צ שם ע' קמד).

(30) ראה בארוכה לעיל ע' 51 ואילך, וש"נ ע' 84, 89.

י. וההוראה מכך בפשטות:

יש להשיב לו באמצעות סיפור התורה – לשון הוראה – הנ"ל, ובמכלל – שכן וקל־זחומר: ומה בימי אברהם, כאשר היה מדובר בבני נח וקודם מתן תורה, פעלה הנהגה זו את ענין „הכרת אותי בבריותי“,

„מעשה אבות סימן לבנים“ – יש לנהוג כאברהם אבינו ולעסוק בפרסום אלקות בעולם, ודוקא באופן שבו עשה זאת אברהם (שהרי גם אִפֹּן הנהגתו של אברהם (והאבות בכלל) הוא סימן לבנים):

על־אחת־כמה־וכמה לאחר מתן תורה, ובנוגע לבן ישראל ש„רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצוות וכו“ – שפעולת המצוות היא לרצונו של יהודי זה; ויתירה מזו: יתכן גם שהלחץ והכפייה יפעלו שהדבר יהפוך להיות רצונו הגלוי, עד אשר מצוה גוררת מצוה³⁷ ויבוא לקיום כל המצוות, ובאופן מושלם;

אל לאדם להסתפק בקירוב יהודים הנמצאים בביתו בלבד, אלא יש לצאת אל ה„רחוב“ ולפעול שם על יהודים „עוברים ושבים“, ובהדגשה – „כל עוברים ושבים“.

ועבודה זו של פרסום שמו של הקב"ה בעולם באופן של „הכרת אותי בבריותי“, תמהר – במדה כנגד מדה – את קיום היעוד³⁸ „כי מלאה הארץ דעה גו“, עי"ז ש„יעמוד מלך מבית דוד .. ויכונן כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה“³⁹ (של תורה שבכתב ותורה שבעל־פה), בגאולה האמיתית והשלימה על־ידי משיח צדקנו.

וההשתדלות צריכה להיות בכל אופן אפשרי, גם כאשר לשם כך צריך לספק להם, ל„עוברים ושבים“, דברי מאכל ומשקה³⁶; ויתירה מזו – אפילו כאשר הדרך לפעול זאת עליהם היא על־ידי לחץ (כמובן, בדרך התורה, אשר „דרכיה דרכי נועם גו“).

(משיחת ש"פ במדבר תש"ז)

ואם יבוא הטוען ויטען: מהי התועלת בכל זאת? הלא אדם זה שהושפע לומר ברכה, לקרוא קריאת שמע, להתפלל – עושה זאת ללא רצון ושלא מתוך הלב; וכן חברו שהניח תפילין בפעם זו, עשה זאת רק כדי להפטר מן הלחץ, ומה יהיה מחר – אין לדעת, ועוד טענות כיוצא בזה –

(37) אבות פ"ד מ"ב.

(38) ישעי' יא, ט. רמב"ם סוף הל' מלכים.

(39) רמב"ם שם ספי"א.

(36) להעיר משל"ה רפ, ב קרוב לסופו.

